

Глобалният обхват на подхода на ЕС към цифровата трансформация „Брюкселският ефект“



„Брюкселският ефект“ е термин, въведен от професора по право в Колумбийския университет Ану Бранфорд. Той се отнася до едностранната власт на ЕС да регулира глобалните въпроси. Има два ключови начина, по които правилата на ЕС могат да бъдат изнесени: де факто „Брюкселски ефект“ и „Брюкселски ефект“ де юре. Фактическият „Брюкселски ефект“ възниква, когато компаниите доброволно изпълняват правилата на ЕС в своя глобален бизнес. ЕС е един от най-големите и богати пазари в света. Повечето световни компании желаят да търгуват в ЕС. Въпреки това, цената за достъп до този пазар е коригиране на тяхното поведение и производство, за да отговарят на някои от най-строгите стандарти в света. Вместо да поемат разходите за поддържане на отделни режими за съответствие, компаниите могат да прилагат правилата на ЕС към своите операции извън ЕС. С „Брюкселския ефект“ де юре чуждите правителства приемат регламенти в стила на ЕС. Това може да се случи например в резултат на лобиране от страна на компании, които са изпълнили правилата на ЕС в своя глобален бизнес, или в резултат на политическото влияние на ЕС, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2770634

Подходът на ЕС към цифровата трансформация се основава на защитата на основните права, устойчивостта, етиката и справедливостта. С тази ориентирана към човека визия за цифровата икономика и общество ЕС се стреми да даде възможност на гражданите и предприятията, независимо от техния размер. Според ЕС интернет трябва да остане отворен, справедлив, приобщаващ и фокусиран върху хората. Цифровите технологии трябва да работят за гражданите и да им помагат да се ангажират в обществото. Компаниите трябва да могат да се конкурират при равни условия, а потребителите трябва да са уверени, че техните права се спазват.

Европейската комисия публикува редица стратегии и планове за действие, които очертават визията на ЕС за цифровото бъдеще и определят конкретни цели за постигането ѝ. Комисията предложи няколко цифрови регламента, включително Закона за изкуствения интелект, Закона за цифровите услуги и Закона за цифровите пазари. Тези разпоредби имат за

цел да осигурят безопасна онлайн среда и справедливи и отворени цифрови пазари, да укрепят конкурентоспособността на Европа, да подобрят прозрачността на алгоритмите и да дадат на гражданите по-добър контрол върху начина, по който споделят личните си данни. Очаква се тези регламенти да имат въздействие не само в ЕС, но и извън неговите граници. Например, няколко регламента са насочени към предприятия – независимо от това къде са базирани – които предлагат услуги на граждани или предприятия на ЕС. В допълнение, чрез феномена „Брюкселски ефект“, тези правила могат да повлияят на технологичните бизнес практики и националното законодателство по света.

ЕС е активен участник в развитието на глобалното цифрово сътрудничество и рамките за глобално управление за конкретни области. Различни международни организации разработват инструменти, за да гарантират, че хората и фирмите могат да се възползват от предимствата на изкуствения интелект и да ограничат негативните последици. В тези глобални преговори ЕС насърчава зачитането на различни основни права и свободи, както и съвместимостта с правото на ЕС.

ЕС все повече осъзнава, че въпреки че цифровите технологии могат да обогатят живота ни по много начини, те идват и с редица предизвикателства, като кибератаки, цифрово разделение, разпространение на дезинформация и концентрация на власт в шепа технологични компании. Според Европейската комисия, Европа трябва да укрепи цифровия си суверенитет и да установи стандарти, вместо да следва тези на другите – с ясен фокус върху данните, технологиите и инфраструктурата.

Заклученията на Съвета относно цифровата дипломация на ЕС, публикувана през юли 2022 г., поставят редица цели пред ЕС. Те включват оказване на влияние върху международните технологични стандарти чрез насърчаване на етични, безопасни и приобщаващи стандарти и подпомагане на развитието на устойчиви и надеждни цифрови инфраструктури отвъд неговите граници /чрез своята стратегия Global Gateway. През последните години Комисията предложи незаконодателни и законодателни актове в областта на цифровата трансформация, за да бъде в крак с развитието на цифровите технологии.

Анализаторите наричат това „политически и регулаторен активизъм“.

Някои учени, като Ану Бранфорд, смятат, че последните цифрови разпоредби на ЕС ще повлияят на глобалните технологични бизнес практики и законодателството на други държави чрез феномена „Брюкселски ефект“. ЕС сътрудничи с много държави, за да представлява интересите, ценностите и нормите на ЕС, свързани с цифровата трансформация. С някои страни това партньорство е редовно и структурирано, докато с други се състои само от диалози на високо ниво. Например ЕС стартира търговски и технологични съвети със Съединените щати и Индия, които се срещат редовно на ниво министри, както и на ниво работни групи. Със страни като Канада, Япония, Корея и Сингапур, ЕС е изградил цифрови партньорства под формата на годишни министерски срещи, работни срещи за специалисти и секторни диалози. ЕС започна кибердиалог с Украйна за да помогне на страната да се противопостави на кибератаките. ЕС също така поддържа диалози на високо ниво със страни, с които не споделя непременно всички ценности. Например ЕС е провел цифров диалог на високо ниво с Китай.

Както се вижда от редица изявления и декларации на високо равнище, ЕС е поставил цифровата трансформация на първо място в своя дневен ред. Изграждането на „Европа, годна за цифровата ера“ е един от шестте приоритета на Европейската комисия за 2019-2024 г. През 2021 г. Комисията обяви периода от 2020 г. до 2030 г. за „цифрово десетилетие“ на Европа. Той определя конкретни цели за 2030 г. за цифрови умения, цифрови инфраструктури и цифровизация на бизнеса и обществените услуги. Едно от основните предизвикателства в този

период е осигуряването на технологичния и цифров суверенитет на ЕС. Поради тази причина ЕС се стреми да увеличи инвестициите в критични технологии като полупроводници, суперкомпютри и 6G (чрез Закона за чиповете, европейското съвместно предприятие за високопроизводителни изчисления, проекта Неха-X).

Подпомагането на цифровия преход е ключова част от икономическия и обществен живот на ЕС след усилията за възстановяване от пандемията. Държавите-членки на ЕС трябва да заделят поне 20 % от ресурсите на своите национални планове за възстановяване и устойчивост за постигане на цифровите цели.

Цифровата програма на ЕС е дълбоко вкоренена в защитата на основните права, демокрацията и справедливостта. Това е отразено например в член 2 от Договора за Европейския съюз: „Съюзът се основава на ценностите на зачитане на човешкото достойнство, свобода, демокрация, равенство, върховенство на закона и зачитане на правата на човека, включително правата на лицата, принадлежащи към малцинства“. Хартата на основните права на ЕС допълнително укрепва тези ценности чрез защита на конкретни права и свободи, като правото на личен живот, защита на личните данни, свобода на изразяване, недискриминация, защита на потребителите и свобода на стопанска дейност. Тези права и свободи се цитират в много инициативи за цифрова политика. Например Законът за данните няколко пъти се позовава на основните права, по-специално правото на защита на личните данни.

Както се посочва в няколко документа на Комисията (като съобщението от 2021 г за обявяване на цифровото десетилетие и съобщението за 2020 г очертавайки визията на ЕС за цифровото бъдеще), ЕС се стреми да насърчи ориентирана към човека визия за цифровата икономика и общество, която дава възможност на хората. И двете съобщения подчертават целта на ЕС да формира глобални и двустранни правила за цифрова търговия в съответствие с европейските ценности. Според ЕС технологията трябва да работи за хората и да им помага да се ангажират в обществото. Компаниите трябва да могат да се конкурират при равни условия, а потребителите трябва да са уверени, че техните права се спазват. Интернет трябва да остане отворен, справедлив, приобщаващ и ориентиран към човека. Цифровата трансформация следва да допринесе за устойчива, неутрална по отношение на климата и ефективна по отношение на ресурсите икономика. ЕС насърчава етичните правила, които повишават доверието в цифровите технологии.

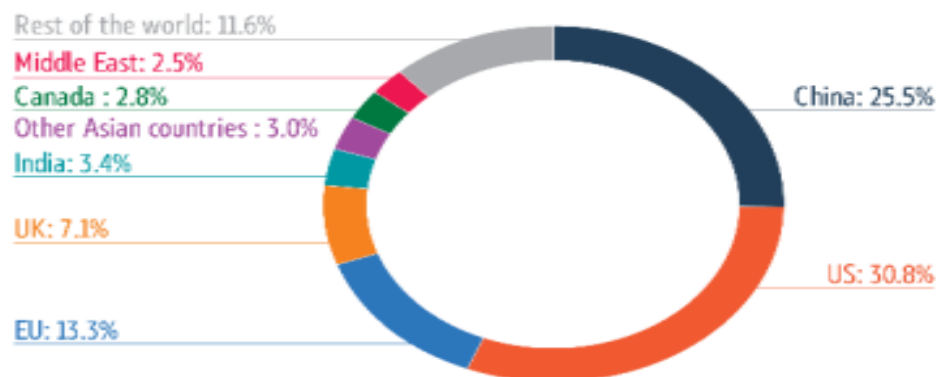
ЕС очерта сходни принципи в Декларацията относно европейските цифрови права и принципи, приети съвместно през 2022 г. от Европейския парламент, Съвета и Комисията. Според декларацията цифровата трансформация трябва да е от полза за всички и да подобри живота на всички хора, живеещи в ЕС. Декларацията акцентира върху правата на гражданите, лоялната конкуренция, приобщаването и устойчивостта. Както се посочва в декларацията, хората трябва да могат да вземат собствени информирани решения по отношение на цифровите технологии и да могат да избират кои онлайн услуги да използват. Те трябва да бъдат защитени от незаконно и вредно съдържание и да имат правомощия при взаимодействие с нови технологии като ИИ. Тяхната лична неприкосновеност и лични данни трябва да бъдат защитени, а условията им на работа трябва да бъдат справедливи. Декларацията също така подчертава необходимостта от защита на децата и младите хора, като същевременно им дава възможност да правят безопасен и информиран избор в онлайн средата. Освен това се подчертава значението на доверието, многообразието и многоезичието в цифровия свят.

През април 2021 г. Европейската комисия предложи хоризонтално законодателство относно изкуствения интелект (Законът за ИИ) който има за цел да създаде хармонизирани правила за ИИ системи, продавани и използвани във всички 27 държави- членки на ЕС. Законът

за изкуствения интелект е първият опит за въвеждане на хоризонтална регулация относно изкуствения интелект.

ЕС не държи най-силната позиция на световния пазар на ИИ. ЕС има много по-малко играчи на ИИ от Китай или Съединените щати. Освен това ЕС инвестира по-малко в ИИ от други икономики. Според доклад на Съвместния изследователски център за 2022 г. относно инвестициите в ИИ в ЕС, Съединените щати харчат почти два пъти повече от ЕС за научни изследвания и развитие на ИИ допълнителни активи, свързани с ИИ.

Figure 1 – AI players by geographical area



Source: [AI Watch Landscape, 2023.](#)

Голяма е вероятността новата регулация да защити основните права и да насърчи европейските ценности и принципи, докато ИИ се развива.

Законът за ИИ може също да повлияе на глобалните практики на разработчиците на ИИ. В нейната книга, „Цифрови империи“, Ану Брадфорд обяснява защо разработчиците на ИИ могат да бъдат мотивирани да прилагат правилата на закона за ИИ на други пазари. А именно, ако разработчиците на ИИ искат да се разширят на пазара на ЕС или да включат европейски данни, когато обучават своите алгоритми, те ще трябва да спазват изискванията на закона за ИИ. Ако тези разработчици предлагат едни и същи ИИ приложения на пазари извън ЕС, те също ще трябва да обучат своите алгоритми на различни данни извън ЕС. Тъй като такова разделение може да не е икономически изгодно, разработчици вместо това може да решат просто да приложат правилата на ЕС към всички пазари, за да може да използват данни от ЕС при минимизиране на разходите. Други анализатори твърдят, че „Брюкселският ефект“ от Закона за ИИ може да е по-ограничен. Както отбелязва Алекс Енглер, ЕС не е сам в определянето на стандарти за ИИ. Други големи пазари, като Китай, работят по свои собствени правила. Освен това няколко международни организации и органи работят върху глобална рамка за управление на ИИ. Освен че вдъхновява други органи, ЕС понякога черпи от работата на други, както направи при разработването на дефиниция на системите с ИИ

ЕС може също да използва Закона за цифровите услуги (DSA), приет през ноември 2022 г., за да популяризира своята визия за цифрова трансформация и да повлияе на практиките на глобалните технологични компании. DSA определя правила относно отговорностите на различните видове онлайн посреднически услуги, които предоставят потребители със стоки,

услуги и съдържание, онлайн платформи, много големи онлайн платформи (VLOP) и много големи онлайн търсачки (VLOSE).

Законът за цифровите пазари е цифров регламент с потенциално глобално въздействие. DMA се стреми да гарантира конкурентни и справедливи пазари, когато присъстват цифрови платформи, които действат като „пазачи“.

Цифровото законодателство на ЕС вероятно ще има въздействие, което се простира далеч отвъд границите на ЕС. Правилата често се прилагат за всички компании – независимо от тяхното място на установяване или пребиваване – при условие че техните потребители са установени или се намират в ЕС. Освен това ЕС оказва влияние върху практиките на глобалните технологични компании чрез феномен, наричан „Брюкселския ефект“, при който определени компании доброволно прилагат правилата на ЕС в своите глобални бизнеси.

Според ЕС цифровата трансформация трябва да служи на хората, а не на големите технологични компании или държавните интереси. ЕС работи, за да повлияе на цифровите преговори на глобално ниво, за да гарантира, че инициативи като конвенцията на Съвета на Европа относно изкуствения интелект и Глобалния цифров договор на ООН зачитат основните ценности и свободи.

ЕС също така проучва начини за по-тясно сътрудничество с отделни държави. В някои случаи това сътрудничество доведе до конкретни резултати, като например планове за действие за това как да се гарантира безопасността на продуктите, продавани онлайн. В други случаи се водят диалози на високо ниво. Предстои много работа, за да се гарантира, че гражданите и предприятията могат да се възползват от възможностите, предлагани от ИИ, без да страдат от отрицателни последици.

Източници:

Брадфорд А., Цифрови империи, Oxford University Press, 2023 г.

Ringhof J. и Torreblanca JI, Геополитиката на технологиите: Как ЕС може да стане глобален играч, 2022 г.

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757632/EPRS_BRI\(2024\)757632_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757632/EPRS_BRI(2024)757632_EN.pdf)